

ATATÜRK'LE
ON BEŞ YIL
DİNİ HATİRALAR

YAZAN
HAFİZ YAŞAR OKUR
SARAY YAYINLARI

ATATÜRKLE ON BEŞ YIL.

DİNİ HATIRALAR

Yazan :

HAFIZ YAŞAR OKUR

**Riyaset-i Cumhur İncesaz Hey'eti
Şefliğinden Emekli**

36-07	Tas. No:
OKUR A	Dem. No:
54095	Türkiye Diyanet Vakfı İslam Araştırmaları Merkezi Kütüphanesi

(İçindeki mündericatin neşir ve sair bütün hakları
tamamen SABAH Yayınevine aittir.)

SABAH YAYINLARI

Lâleli, Şair Haşmet Sokak No. 23

Telefon: 22 60 36

Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi Kütüphanesi	
Dem. No:	54095
Tas. No:	

İÇİNDEKİLER

- 1 — Başlangıç
- 2 — Ramazanda
- 3 — Bayram tekbiri
- 4 — Yâsin Sûresinin tercümesi
- 5 — Aya Sofya Camiindeki büyük mevlid
- 6 — İran Şahı ve Kerbelâ mersiyesi
- 7 — Atatürk'ün Balıkesir'deki hutbesi
- 8 — Atatürk'ün yazdığı mersiye
- 9 — Çanakkale Mehmet Çavuş Âbidesinde
okunan büyük mevlid.

nişini merhum Rifat Efendi, annesi Hacı Hafız Ayşe Zişan Hanımefendidir.

O zamana göre tekke hayatı içinde yetişen ve tâ küçük yaşındanberi dinî musiki zevkini tadan Yaşar Bey, daha on yaşına basmadan tekkenin zakir başı olan Aksaraylı meşhur âmâ Hâfız Hasan Efendiden pek çok ilâhi, Tevsih meşk etmiş, ayrıca o zamanın Harbiye Nezareti mümeyyizi Nakşi Efendiden Rast, Nihavent, Suzinak ve Hicaz fasıllarına geçmiştir.

On yedi yaşında, Defter-i Hakânî mektubî kalemine mülâzemeten devama başlamış ve daha sonra aynı yere tayin olunmuştur. Burada iken, sesinin güzelliği ile nazarı dikkati celbederek takdirlerini kazandığı Defteri Hakânî Nazırı Ziya Paşadan Neva, Niş, Bürek ve daha bir çok fasıl meşketmiştir.

Yirmi yaşında, saray baş sazdesi merhum İsmail Hakkı Beyden birçok ders almıştır.

Meşrutiyetin ilânını müteakip, o zaman Selânik'te teessüs eden İttihat ve Terakki Fırkasının dâveti üzerine Musikiyi Osmanî Cemiyeti ile birlikte Selâniğe giderek Beyaz kulede müteaddit konserler vermiştir.

Bu arada binlerce plâk doldurmuş ve şöhreti çok artmağa başlamıştır. 29 yaşında, 1 Nisan 1914 de Saray hanendeliği imtihanına gi-

rerek başarı kazanmış ve üst teğmen rütbesiyle vazifeye başlamıştır. 1917 de Sultan Reşad'ın emriyle, saray baş müezzinliğine tâyin edilmiş ve bu iki vazifeyi beraberce yürütmüştür.

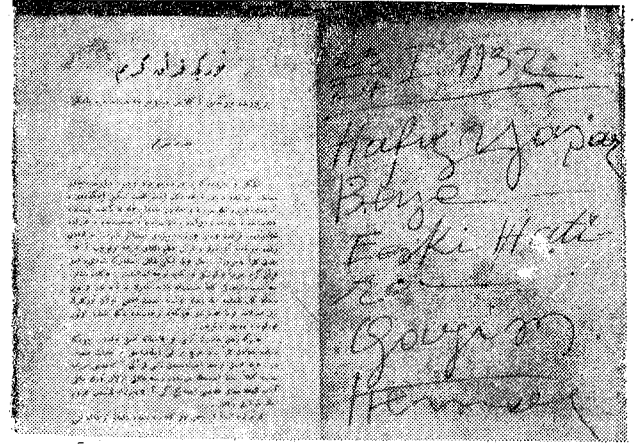
Sultan Reşad'ın ölümünden sonra, Sultan Vâhdettin ve onun kaçışından sonra Halife Abdülmecid'in yanlarında da aynı vazifeleri ifa etmiştir. 1924 yılında Hilâfetin ilgası üzerine, Ankara'da teşkil olunan Riyaseti Cumhuriur ince saz heyetine yüzbaşı rütbesiyle tâyin edilerek aziz Atatürk'ün teveccüh ve takdirlerini kazanmış ve bir müddet sonra binbaşılığa terfi ederek Fasil Heyeti Şefliğine tâyin edilmiştir. 1930 yılında talebi üzerine emekliye ayrılmışsa da, Atatürk'ün vefatına kadar, Atatürk kendisini yanından ayırmamıştır.

Musiki sahasındaki derin vukufu, sesinin güzellik ve mânâsı, bestekârlığı yanında, Atatürk'le 15 yıl beraber olmanın ve onun teveccüh ve muhabbetini kazanmış olmak gibi büyük bir mazhariyeti haiz olan Hâfız Yaşar Bey, Hâlen 78 yaşında olup, İstanbul'da ikamet buyurmaktadırlar.

1. BAŞLANGIÇ

Öteden beri Atatürk'ün dine karşı güya kayıtsız kaldığını iddia eden bir takım bedbahtlar, hem bu eşsiz kahraman'ın, hem de asil Türk milletinin mukaddes inançlarına saygısızlık göstermişlerdir.

15 yıl yanlarında bulunmanın bana verdiği hak ve selâhiyetle diyebilirim ki **Atatürk,**

Jemil Sait Bey'in tercümesi olan bu Kur'an, **Atatürk tarafından Haftız Yaşar Okur'a** ithaf edilerek imzasıyla hediye edilmiştir.

dine karşı hiç bir zaman kayıtsız kalmamış, yalnız dini istismar edenlere cephe almıştır.

Hakikati bildirmek benim için en kudsi bir vazife olacaktır.

Bu hususta takdim edeceğim bir kaç hâ-tırada bilmediklerinize ve doğruya kavuşacak-sınız.

2. RAMAZANDA

Ramazanların Atam için çok büyük bir önemi vardı. Ramazan gelir gelmez incesaz heyeti Çankaya Köşküne giremezdi. Kandil geceleri de saz çaldırmazlardı. Sadece beni hu-zurlarına çağırır, Kur'ân-ı Kerîmden bazı Sû-reler okuturlardı. Ben okurken gözleri bir noktaya takılır, derin bir huşu ile dinlerlerdi. Ruhan çok mütelezziz olduğu her hâlınden an-laşılırdı.

Ramazanlarda bir ay müddetle Hacı Bay-ram-ı Velî ve Zincirlikuyu Camilerinde şehit-lerimizin ruhuna hatm-i şerif okumamı emre-derlerdi. O günlerde civar kasaba ve köyler-den gelenlerle de cami hınca hınç dolardı. Ata-mın emirleriyle şehitlerimizin ruhuna hediye edilen bu hatm-i şerif kiraatlarında ilâhî nağ-meler cami duvarlarında ihtizazlar yaparak dalga dalga yayılırdı. Bu esnada cemaat huşu' içinde dinler, şehit kardeşlerinin, babalarının ve dedelerinin ruhlarının istirahatı için dua ederler, sıcak göz yaşları dökerlerdi.

Büyük Atatürk bir çok vesilelerle şöyle demmiştir: «Mukaddes mihrabı, cehlin elinden alıp ehlinin eline vermek zamanı gelmiştir.» Bunu dinî davranışlarına daima düstur yap-mışlardır.

O, camileri ibâdet için olduğu kadar, dü-şünmek, meşveret etmek için de birer mukad-des yer olarak telâkki ederdi. Peygamberimiz Efendimizden de büyük bir takdirle bahseder-lerdi. O devirler için hep: «Hazret-i Peygam-berin zaman-ı saadetlerinde» diye saygı keli-meleri kullanırlardı. Ayrıca Peygamber Efen-dimizin dirayetli bir devlet adamı, iyi bir baş-kumandan olduğunu da sık sık tekrarlarılardı.

Velhasıl, büyük Atatürk'ün Ramazanlara karşı ilgisi ve saygısı vardı. Herkesin inancı-na hürmet ederdi. Mâneviyata bağlı idi.

3. BAYRAM TEKBİRLERİ

1932 de Ramazanın ikinci günüydü. Atatürkle Ankaradan Dolmabahçe Sarayına geldik. Beni huzurlarına çağırdılar: «Yaşar Bey, dediler. İstanbulun mümtaz hafızlarının bir listesini istiyorum. Ama bunlar musikiye de âşına olmalıdırlar.»

Listeyi hemen hazırladım. Bu listede şu isimler vardı: Hafız Sadettin Kaynak, Sultan Selimli Rıza, Beşiktaşlı Hafız Rıza, Süleymaniye Camii Baş müezzini Kemâl, Beylerbeyli Fahri, Darüttalim-i Musiki âzasından Büyük Zeki, Muallim Nuri ve Hafız Burhan Beyler... Listede ismini yazdıklarımın hepsi ertesi akşam için Dolmabahçe Sarayına dâvet edildi.

İstanbulun bu belli başlı hafızları ertesi akşam Saraya geldiler. Kendilerini Bolu mebusu Cemil Bey karşıladı ve doğruca Maarif Vekili Dr. Reşit Galip Beye götürdü. O ana kadar bunların niçin çağırılmış olduğunu ben de bilmiyordum. O gün anladık ki, tercüme ettirilmiş olan Bayram Tekbiri kendilerine meşk ettirilecektir.

Hafızlar ikişer ikişer oldular ve şu metin üzerinden meşke başladılar: «Allah büyüktür, Allah büyüktür.»

Sultan Selimli Hafız Rıza Efendi bu tercümeyle itiraz etti. Bolu mebusu Cemil Beye dönerek:

«— Efendim, dedi: Türkün Tanrısı vardır. Bu «Tanrı» şeklinde okunursa daha muvafık olur kanaatindeyim.»

Rıza Efendinin bu teklifini Cemil Bey pek ilgi çekici bulmuş olmalı ki, arzetmek üzere hemen Atatürk'ün huzuruna girdi. Döndüğü zaman hepimizi Gazinin yanına götürdü. Atatürk, tekbir tercümesinin sadeleştirilmesi hususunda gösterilen arzu üzerine:

«— Peki arkadaşlar, dedi: Tekbirin tercümesini okuyunuz bakalım.»

Okundu: «**Tanrı uludur, Tanrı uludur. Tanrıdan başka Tanrı yoktur. Tanrı uludur, Tanrı uludur ve hamd ona mahsustur.**»

Atatürk bu tercüme şeklini çok beğendi. O gece geç vakitlere kadar huzurlarında kaldı, hep bu konu üzerinde saatler süren irşat edici direktiflerde bulundular ve hafızların ertesi akşam yine gelmelerini emrettiler.

Ertesi akşam aynı zevatla Atatürk'ün huzurunda toplandık. Gazi, Cemil Sait Beyin Kur'ân tercümesini getirtti. Ayağa kalkıp Kur'ân-ı Kerîmi ellerine aldılar. Ceketinin önlerini iliklediler. «Fâtiha Sûresi» nin tercümesini açıp halka hitap ediyormuş gibi okudular. Bu davranışlarıyla onlara halka hitap sanatını öğretmiş oluyorlardı.

Sonra hepsine ayrı ayrı hangi camide mukabele okuduklarını sordu. Aldığı cevaplar üzerine şu tavsiyede bulundu:

«— Arkadaşlar! Hepinizden ayrı ayrı memnun kaldım. Bu mübarek ay vesilesiyle camilerde yaptığınız mukabelenin son sahife-

lerini Türkçe olarak cemaate izah ediniz. Halkın dinlediği mukabelenin mânâsını anlamasında çok fayda vardır.»

Yemekten sonra huzurlarından ayrılırken bana dönerek:

«— Siz kalınız Yaşar Bey» dedi. Dr. Reşit Galip ve Kılıç Ali Beyler de orada idi. Onlara dönerek:

«— Gazeteleri haberdar ediniz, dediler. Yaşar Bey öbür gün Yere Batan Camiinde «Yâsin Sûresi» nin tercümesini okuyacaktır. Camide yapılacak merasimin tanzimine sizleri memur ediyorum.»

4. YASİN SÜRESİNİN TERCÜMESİ

Atamın, Yere Batan Camiinde «Yasin Sûresi» nin tercümesini okumamı emretmesi üzerine keyfiyet matbauata aksettirilmişti.

Ertesi günü bütün sabah gazeteleri bu haberi şu başlık altında veriyorlardı: «Hafız Yaşar, bugün Yere Batan Camiinde Türkçe Kur'ân okuyacaktır.»

Bu haber İstanbulda bomba tesiri yaptı ve taassubu gıcıkladı. Kur'ânın Arapça nâzil olduğu, tek kelimesine dokunulmayacağı gibi fısıltılar kulaktan kulağa dolaşıyordu. Nitekim aynı gün tramvayda da böyle bir konuşmaya şahit oldum:

«— Nasıl olur, diyorlardı. Kur'an nasıl Türkçe okunmuş?»

Halbuki gazeteler haberi yanlış aksettiriyorlardı. Ben Türkçe Kur'an okumayacaktım. «Yâsin Sûresi»ni Arapça okuyacak, Cemil Sait Beyin tercümesini de cemaate nakledecektim.

Cuma günü Yere Batan Camiine gittiğim zaman kalabalık camiden taşmış, sokakları sarmış, trafik durmuştu. Halkı yarmaklığıma imkân yoktu. Baş komiserin yardımıyla bin bir müşkülâtla içeriye girebildim. Cami de pencere içlerine kadar doluydu. Bir köşeye etrafı şallarla süslü bir kürsü konulmuştu. Etrafı da gazeteciler ve foto muhabirleriyle çevriliydi.

Cemaatin arasından kürsüye doğru ilerlemeğe çalışırken dışardan kuvvetli bir korna sesi geldi Kalabalık «Gazi geliyor» diye dal-

galandı. Halbuki gelenler Maarif Vekili Reşit Galip ve Kılıç Ali Beylerdi. Kürsüye çıktım. Nefesler kesilmişti, bütün gözler bende idi. Arapça «Besmele»yi şerifi çekip arkasından yine Arapça olarak «Yasin Sûresi»ni okumaya başladım. Kur'anı Türkçe okuyacağımı zan edenlerin gözlerindeki hayret ifadesini görüyordum. Sûreyi «Sadakallaül'azim» diye bitirdikten sonra:

«— Vatandaşlar, diye söze başladım. On altıncı sûre olan «Yasin», seksen üçüncü Âyet'tir. Mekke-i Mükerrermede nâzil olmuştur. Şimdi size tercümesini okuyacağım:

«Müşfik ve rahim olan Allahın ismiyle başlarım. Hakim olan Kur'an hakkı için kâsem ederim ya Muhammet! Sen, tariki müstakime sevkeden bir Resulsün. Kur'an sana aziz ve rahim olan Tanrı tarafından nâzil olmuştur.»

Sûreye böylece devam ederek seksen üçüncü Âyetin sonunu da şöyle okudum:

«Her şeyin hükümdar ve hâkim-i mutlakı olan Tanrıya hamdolsun. Hepiniz ona rücû' edeceksiniz.»

«Yasin» Sûresi böylece hitama erdikten sonra, Türkçe olarak şu duayı yaptım:

«Ulu Tanrım! Bu okuduğum Yâsini şeriften hâsil olan sevabı Cenab-ı Muhammed Efendimiz Hazretlerinin ruh-i saadetlerine

ulaştır Tanrım! Hak ve adâlet üzere hareket edenleri sen pâyidar eyle!

Türkiye Cumhuriyetini ilelebet payidar kıl. Türk milletini Sen muhafaza eyle. Şanlı Türk ordusunu ve onun değerli, kahraman, kumandan ve erlerini karada, denizde, havada her veçhile muzaffer kıl Yarabbi! Vatan uğrunda feda-yı can ederek şehit olan asker kardeşlerimizin ruhlarını şad eyle. Vatanımıza kem gözle bakan düşmanlarımızı perişan eyle. Topraklarımıza bol bereket ihsan eyle. Memleketin ve milletin refahına çalışan bü-yüklerimizin umurlarında muvaffak bilhayr eyle. Âmin.»

5. AYA SOFYA CAMIİNDEKİ BÜYÜK MEVLİD

Yere Batan Camiinde okunan Yasin tercümesinden sonra Atatürk, beni huzurlarına çağırıldılar ,dediler ki:

«— Dinî merasim güzel olmuş, tebrik ederim. Halk büyük rağbet göstermiş. Cami küçük olduğu için fazla izdiham olmuş. Aynı merasimi Cuma günü Sultan Ahmet Camiinde de tekrarlayınız.»

Bu direktifleri üzerine gereken hazırlıklar yapıldı. Cuma günü öğle namazından bir saat evvel dokuz hafızdan mürekkep bir heyet Sultan Ahmet Camiinde toplandılar. Camiinde ve dışında on bin kişiden fazla cemaat vardı. Fatih Camii hatibi Hafız Şevket Efendi tarafından bir hutbe okundu. Sonra Cuma namazı kılındı ve tekbir alınmaya başlandı. Cemaati teşkil eden on bin kişi tek-bire iştirâk etti. On bin hançerenin ilâhî bir vecd içinde aldığı tekbirler pek ulvî bir manzara arz ediyordu.

Tekbir bittikten sonra Kur'ân-ı Kerîmin bazı Sûrelerinin Türkçe tercümeleri okundu. Mevlidi müteakip bir dua ile dinî merasim hitam buldu.

O akşam merasimin tafsilâtını Atatürk'e arz ettim. Halkın merasime karşı gösterdiği alâkadan çok memnun kaldılar. Aynı merasi-

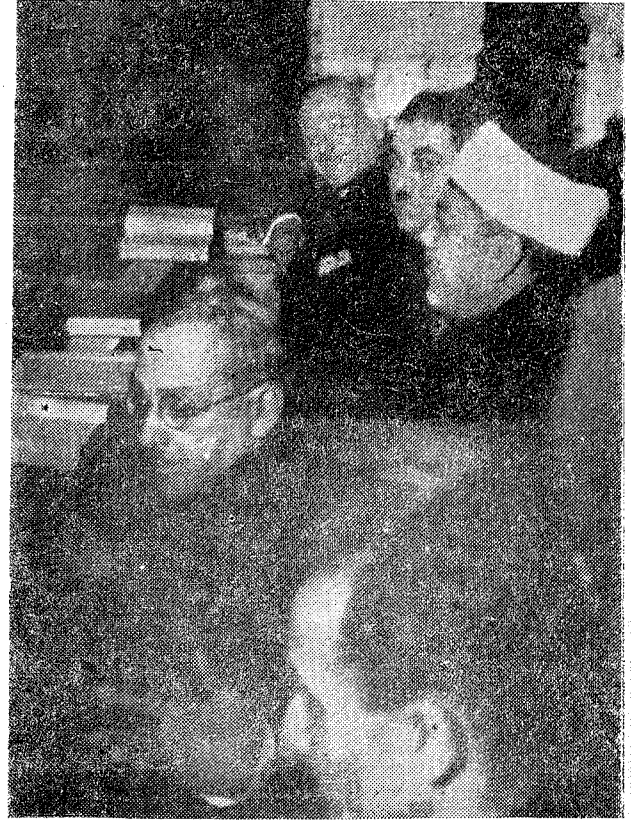

Kadir Gecesi Ayasofya Camiinde ilk defa radyo ile verilen Mevlidden bir sahne. Hafız Büyük Zeki, Saadet Kaynak, Beylerbeyli Fahri, Sultan Selimli Rıza, Muallim Nuri, Hafız Yaşar Okur (Şef).

min Kadir Gecesi Aya Sofya Camiinde de yapılmasını emir ettiler.

Aya Sofya Camiinde okunacak Mevlid, Türkiyede ilk defa radyo ile yayınlanacaktı. 1932 senesi Ramazanının yirmi altıncı gecesi okunacak bu Mevlid için bütün hazırlıklar tamamlandı.

Akşam namazından sonra kapılar kapatıldı. İçerde ve dış avluda benzerine az rast-

Sultan Ahmet Camiindeki büyük Mevlidden bir görünüş. (Baştan sıra ile) Hafız Yaşar Okur, Hafız Burhan, Beşiktaşlı Hafız Rıza, Muallim Hafız Nuri, Beylerbeyli Hafız Fahri.

lanan bir kalabalık vardı.

Ancak polisin yardımıyla müezzin mahfi-line kadar gidebildik. Teravih namazını Hacı Faik Efendi kıldırdı. Namaz arasında ilâhî ve âyin-i şerif okundu. Hoparlörler camiin her tarafına konulmuştu. Bu dinî merasim Türkiyeden ilk defa radyo ile bütün dünyaya yayılıyordu.

Sıra Mevlide geldi. Yirmi hafızın iştirakiyle okunan Mevlid pek muhteşem ve ulvî oldu. Perde perde yükselen bu ilâhî nağmeler Aya Sofya Camiinin cidarlarından Türkiye sathına ve bütün dünyaya yayılıyordu. Cemaat sanki büyülenmiş, gaşyolmuştu. Hele muazzam cemaatin de iştirak ettiği o tekbir sadaları, insana havalanacakmış gibi hafiflik hissi veriyordu. Bu ulvî ve ilâhî nağmeleri Atatürk de radyosu başında dinliyorlardı.

Ertesi akşam huzuruna çağırılan Atatürk bana şunları söyledi:

«— Dinî merasimi radyodan takip ettim. Çok memnun ve mütehassis oldum. Arkadaşlarınız Hafız beyleri yarın akşam saraya iftara dâvet ediyorum. Kendilerini haberdar ediniz.»

Atamın bu baha biçilmez iltifatları hayatımın en büyük mânevî servetidir.

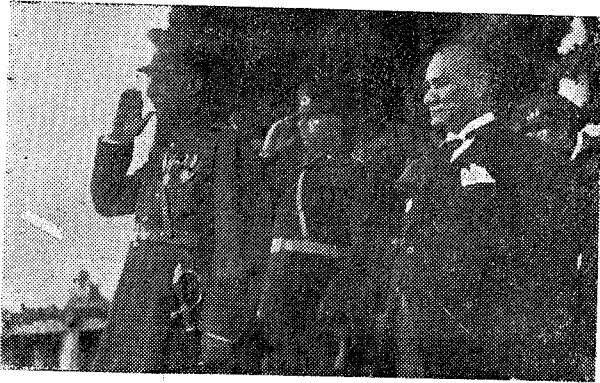
Ertesi akşam hafızlar saraya geldi. Üst katta muazzam ve mükellef bir iftar sofrası hazırlanmıştı. Atatürk de sofrada bizimle be-

raher iftar etmek lütfunda bulundular. İftardan sonra hafızlara ayrı ayrı Kuriân okuttular. Hepsi teker teker iltifatlarına mazhar oldular. Huzurlarından ayrılırken hafızları Ser Yâver Beyin odasına götürmekliğimi emrettiler. Orada hafızlara iki yüzer lira ihstanda bulunuldu. Sonra yine Atatürk'ün emriyle hafızlar otomobillerle evlerine kadar götürüldüler.

6. İRAN ŞAHI VE KERBELÂ MERSİYESİ

İran Şahı Pehlevî, 16/6/1934 tarihinde Atamızı ziyarete gelmişlerdi. İki kardeş milletin devlet reisleri birbirlerini çok sevmişlerdi. Aralarında resmî protokolün haricinde, kardeşçesine bir samimiyet havası esiyordu.

Gazi, 16/6/1934 tarihinde Şah şerefine Beylerbeyi Sarayında bir ziyafet tertip etti. İki yüz kişilik dâvetli arasında ben de vardım. Bir yanda Riyaset-i Cumhur Orkestra Hey'eti çalıyordu. Atatürk, Şehinşah hazretleriyle salonun yüksek bir locasında oturuyorlardı. Bir aralık, Ser Yâver vasıtasıyla beni huzurlarına çağırdılar. Şah Hazretlerine «Benim Hafızumdır» diye takdim ettiler ve yanlarına oturtular. Kemâl-i hürmet ve tazimle

Atatürk ve Şehinşah Rıza Pehlevî Hazretleri.

misafir hükümdarın ellerini öptüm. Ata:

«— Şah hazretlerine Kerbelâ şehâdetine ait bir mersiye okuyunuz» dediler. Emirleri üzerine mersiyeyi İsfahan makamından okudum:

کرهلا
قره‌الیه حبیب کربلاست یا حبیب
نور چشم شاه مردانه در قوس کربلاست یا حبیب
کم چدر یا به زلفه خاتم خیرالینا
القدر بیت مجتبا آل عباس است یا حبیب
شکا کوللا در قوسه مومینه ایبری مقدت
تعبه طاشن سرای مصفا است یا حبیب
آل قدر دست عید دله ایچیکه کورتری
سه صوبه لعلم سینه کربلاست یا حبیب

Kurretül ayni habibi kibriyasın ya Hüseyin
Nurü çeşmi şahı merdan mürtezasın ya
Hüseyin

Hem ciğer pâre-i Zehra Fatime Hayrün-
nisa

Ehli Beyti mücteba âli abâsın ya Hüseyin
Sana gülle dokunan mü'min eder mi mağ-
fired

Gonca-i gülşen sarâyî Mustafasın ya Hü-
seyin

Ehli Mahşer desti Hayderden içerken
Kevseri

Sen susuzlukla şehid-i Kerbelâsın ya Hü-
seyin

Beyitleri okurken Şah hazretleri dinî bir

Dolmabahçe Sarayında cümle kapısında Şah hazret-
leri istikbal edilirken. (X işaretlisi Hafız Yaşar
Okur)

vecd içinde ve sağ elini göğsüne koymuş ol-
duğu halde dinliyordu. Gözlerinin yaşadığı-
na da şahit oldum. Mersiye bitince Atatürk:

«— Nasıl efendim? diye sordular. Güzel
okuyor mu benim Hafızım?»

Pehlevi Hazretleri kendilerine hâs o Âze-
ri şivesiyle:

«— Hub, hub... Teşekkür ederim» diye
mukabelede bulundular.

Biraz istirahat ettikten sonra, bir de Fa-
risî âyini okumaklıgımı emir buyurdular.
Farsça hüzzam âyini okudum:

لقد انا ابي
ما هفت و نهم هوشدار و همه با هم
بواسر ليه اردو به جهانم همه با هم
آه آه همه با هم
سوداي دخی لیلی شاه ای حیای
مخون کی و دلی اولم دلی دیوانه
آه آه دلی دیوانه

Mâ hestü nemîdânem
Hürşîdi ruhadyânem
Bu ayrılık oduna
Ah nice bir yânem
Ah nice bir yânem.
Sevdayı rûhi
Şûd hasılı mâhâyli
Mecnun gibi vâveyli
Oldum deli divane
Ah deli divane.

Şah Hazretleri fevkal'âde mütehasşis ol-
dular ve elimi sıkarak beni tebrik etitler. Son-
ra Atam misafirine dönerek:

«— Bir de bizim Türkçe Mevlidimiz var-
dır. Dinlemek arzu eder misiniz?» dediler.
Şahın gösterdiği arzu üzerine Miraç Bahrini
bilhassa İsfahan makamından okudum:

**Söyleşirken Cebrail ile kelâm
Geldi Refref önüne verdi selâm**

Miraç Bahri bitince Şehinşah Hazretleri:
«— İlk defa Türkçe Mevlid dinliyorum.

Çok hoşuma gitti. Hafızınızı müsaade ederse-
niz, İnşallah İran'a bekliyorum» dediler.
Atatürk de va'dettiler.

O gece Şah hazretlerinin gösterdiği ilgi
üzerine Mevlid şairi Süleyman Çelebi hakkın-
da kendilerine malûmat verdiler. Orkestra
terennüme başlarken ellerini öperek yanların-
dan ayrıldım. Atatürk, sabaha karşı Şah haz-
retlerine veda' ederek maiyetiyle Dolmabah-
çe sarayına döndüler.

7. ATATÜRK'ÜN BALIKESİR'DEKİ HUTBESİ

Atatürk, Balıkesir'deki hutbesini bir yurt
gezisinde Balıkesir'e uğradığı vakit, 7/2/1923
tarihinde Paşa Camiinde yapmıştır. Aynen
naklediyorum:

«Ey millet! Allah birdir. Şanı büyüktür.
Allahın selâmeti, âtîfeti ve hayrı üzerinize ol-
sun. Peygamberimiz Efendimiz Hazretleri,
Cenab-ı Hak tarafından insanlara dinî haki-
katleri tebliğe, memur ve Resul olmuştur.
Koyduğu esas kanunlar cümlemizce malûm-
dur ki, Kur'ân-ı Azimüşşandaki âyetlerdir. İn-
sanlara feyz ruhu vermiş olan dinimiz son din-
dir. Ekmel dindir. Çünkü dinimiz akla, man-
tığa, hakikate tamamen uyuyor. Eğer akla,
mantıka, hakikate uymamış olsaydı, bununla
diğer ilâhî ve tabîî kanunlar arasında aykırı-
lıklar olması gerekirdi. Çünkü bütün ilâhî ka-
nunları yapan Cenab-ı Hak'tır.

Arkadaşlar! Cenab-ı Peygamber mesaisin-
de iki dâra yâni iki haneye malik bulunuyor-
du. Biri kendi hanesi, diğeri Allahın evi idi.
Millet işlerini Allahın evinde yapardı

Efendiler, camiler, birbirimizin yüzüne
bakmaksızın yatıp kalkmak için yapılmamış-
tır. Camiler, ibâdet ve taatle beraber din ve
dünya için neler yapılmak gerektiğini düşün-
mek, yâni meşveret için yapılmıştır. Millet iş-

lerinde her ferdin zihni başlı başına faaliyette bulunmak elzemdir.

İşte bizim burada din ve dünya için, istikbâl ve istiklâlimiz için, bilhassa hâkimiyetimiz için neler düşündüğümüzü meydana koyalım. Ben yalnız kendi düşüncemi söylemek istemiyorum. Millî emelleri, millî iradeyi yalnız bir şahsın düşüncesinden değil, bütün millet fertlerinin arzularının, emellerinin bilinmesi neticesinden çıkarmak gerektir. Binaenaleyh benden ne öğrenmek, ne sormak istiyorsanız serbestçe sormanızı rica ederim.»

Atatürk, Balıkesir Paşa Camiindeki hitabesini yaptıktan sonra halkın suallerine cevap vereceğini söyliyerek minberden inmiştir. Gaziye halk tarafından yirmi ayrı sorulmuştur. Bunların hepsini tesbit eden Atatürk, hutbeler hakkında soruyu şöylece cevaplandırmıştır :

«— Hutbeler hakkında sorulan sualden anlıyorum ki, bu günkü hutbelerin tarzı, milletimizin hissiyat-ı fikriye ve lisaniyle, medenî ihtiyaçlarıyla mütenasip görülmemektedir.

Efendiler! Hutbe demek halka hitap etmek, yâni söz söylemek demektir. Hutbenin ma'nası budur. Hutbe denildiği zaman bundan bir takım ma'nalar ve mefhumlar çıkarılmamalıdır. Hutbeyi irad eden hatiptir. Yâni söz söyleyen demektir. Biliyoruz ki, Hazret-i Peygamber zaman-ı saadetlerinde hutbeyi ken-

dileri verirlerdi.

Gerek Peygamber Efendimiz, gerek Hulefayı Raşidinin hutbelerini okuyacak olursanız görürsünüz ki, gerek Peygamberin, gerek Hulefayı Raşidinin söylediği şeyler, o günün meseleleridir. O günün askerî, idarî, malî, siyasi ve içtimâî konularıdır.

İslâm ümmeti çoğalıp, İslâm memleketleri genişlemeye başlayınca, Cenab-ı Peygamber ve Hulefayı Raşidinin hutbeyi her yerde bizzat kendilerinin irat etmelerine imkân kalmadığından halka söylemek istedikleri şeyleri bildirmeye bir takım zevatı memur etmişlerdir. Bunlar herhalde ileri gelenlerin en büyüğü idi.

Onlar cami-i şerifte ve meydanlarda ortaya çıkar, halkı aydınlatmak ve doğru yolu göstermek için ne söylemek gerekiyorsa söylerlerdi. Bu tarzın devam edebilmesi için bir şart lâzımdı. O da milletin reisi olan zatın halka doğruyu söylemesi ve halkı aldatmaması, halkı, umumî ahvalden haberdar etmek son derece ehemmiyetlidir. Çünkü her şey açık söylendiği zaman halkın dimağı faaliyet halinde bulunacak, iyi şeyleri yapacak ve milletin zararına olan şeyleri reddederek, şunun veya bunun arkasından gitmiyecektir.

Ancak, millete ait işleri milletten gizli tuttular. Hutbelerin halkın anlamıyacağı bir dilde olması ve onların da bugünkü icabat ve

İhtiyaçlarımıza temas etmemesi, Halife ve Pa-
dişah namını taşıyan müstebitlerin arkasın-
dan köle gibi gitmeye mecbur etmek içindi.

Hutbeden maksat, halkın aydınlatılması
ve doğru yolun gösterilmesidir. Başka şey de-
ğildir. Yüz, iki yüz, hattâ bin sene evvelki
hutbeleri okumak, insanları cehl ve gaflet için-
de bırakmak demektir. Hutbeyi okuyanın her
halde halkın kullandığı dili kullanması lâzım-
dır. Geçen sene B. M. M. de irat ettiğim bir
nutukta demiştim ki: «Minberler halkın di-
mağları, vicdanları için bir feyz menbaı, bir
nur menbaı olmuştur.» Böyle olabilmesi için
minberlerde aksedecek sözlerin bilinmesi ve
anlaşılması, fennî ve ilmi hakikatlere uygun
olması lâzımdır. Hatiplerin siyasi, içtimai ve
medenî ahvali her gün takip etmeleri zaruri-
dir. Bunlar bilinmediği takdirde halka yanlış
telkinler verilmiş olur. Binaenaleyh hutbeler
tamamen Türkçe ve zamanın icaplarına uy-
gun olmalıdır ve olacaktır.»

Hutbelerin dili ve konusu hakkında Ata-
türk'ün son paragrafta belirttiği fikirler her
hangi şüphe ve tereddüde yer vermiyecek ka-
dar açık ve kesindir.

8. ATATÜRK'ÜN YAZDIĞI MERSİYE

Atatürk hassastı. Bunu bir çok vesileler-
le gördük. Bazı olaylar karşısında gözlerinin
yaşadığına çok defa şahit olduk. Bu konuda
bir hatıramı daha nakledeyim size :

Atam, Ankaradan İstanbula gelmişti. O
günlerde Edirnedeki merasim esnasında Şük-
rü Naili Paşa vefat etmişti. Bu haberi duyar
duymaz çok üzüldüler. Bu üzüntü bütün sa-
raya sirayet etmişti. Bir matem havası esiyor-
du. O akşam beni, yalnız olarak huzurlarına
kabul ettiler :

«— Saz filân istemiyorum, dediler. Çok
üzüntülüyüm bu akşam. Şükrü Naili Paşa seni
de çok severdi. Yarın kabrinin başında bir
Yâsin oku.»

O akşam, hep Şükrü Naili Paşanın mezi-
yelerinden bahsetti. Anlatırken sesi titriyordu.

Ertesi gün Beyazıt Camiinde kılınan öğle
namazından sonra muazzam bir cemaatle
Edirnekapı Şehitliğine gidildi. Yüksek sesle
Yâsin Süresini okudum, Atamın emirlerini ye-
rine getirdim.

O akşam sarayda huzurlarına girdiğim za-
man dinî merasim hakkında izahat verdim.

«— Kabrin başında okuduğun gibi bura-
da da Yâsin Süresini oku bakalım» buyurdular.

Süreyi yine gözleri yaşararak nihayetine kadar dinlediler. O akşam da saz hey'etini istemediler ve erkenden yemeklerini getirttiler.

Ertesi sabah Yalovaya teşrif ettiler. Bir hafta sonra döndükleri zaman bu sefer de huzurlarına çıktığımda çok üzüntülü idiler:

«— Al kâğıt, kalem.. Söylediklerimi not et» diye emir buyurdular. Hemen o anda söyledikleri şu sözleri tesbit ettim:

**Büyük Türk ordusu
Büyük bir kahramanını toprağa veriyor
Ulu Türk milleti
Değerli bir evlâdını toprağa veriyor.
Toprak!
Bu değerliyi koynuna almaktan zevk mi
duyuyorsun?**

**Bize dersin ki
Bu kıymetliniz bağrında
Açacaktır kahraman çiçekleri
Sükûn buluruz
Sükûn buluruz
Ancak o zaman
Gözlerimizin yaşı
Seni sular.**

Dikte ettirdikleri bitince şu emri verdiler:

«— Şimdi kütüphaneye gidiniz, bu güfteyi mersiye şeklinde besteleyip bana getiriniz.»

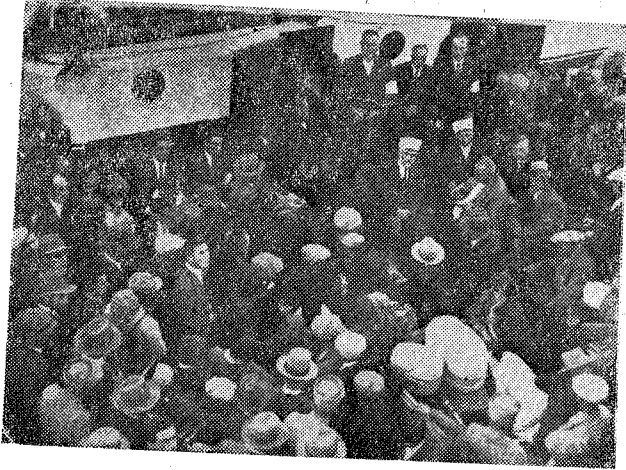
Güfteyi pek kısa bir zamanda besteledim,

huzurlarında okudum. Çok memnun ve müte-hassis oldular. Bir kaç defa tekrar ettirdikten sonra:

«— Bu mersiye-yi yarın Millî Müdafaa Müsteşarı Derviş Paşanın kabrine koyunuz» diye emrettiler. Ertesi günü Derviş Paşanın cenazesi büyük merasimle Maçka Mezarlığına götürüldü. Merasim sırasında mersiye-yi se-gâh makamında okudum. Gözlerimizin yaşı toprağı suladı ve ancak o zaman sükûn bulduk.

9. ÇANAKKALE'DE MEHMET ÇAVUŞ ÂBİDESİNDE OKUNAN BÜYÜK MEVLİT

Sene 1932.. Her sene Çanakkale'de şehitlerimiz için okunan Mevlid-i Şerifte İstanbul mümtaz hafızları bulunmakta idi.

Çanakkale'de açıkta demirliyen Gülcemâl vapurunda hatim okunuyor.

O sene Atatürk'ün emirleriyle Şehit Mehmet Çavuş âbidesi önünde okunması muvafık görüldüğünden beni huzurlarına çağırdı. Bu

seneki merasime riyaset etmemi söyledi ve İstanbul Müftüsü Hafız Fehmi Efendiye de Dolmabahçe Sarayından telefonla bildirilmişti.

Çanakkale'de açıkta demirliyen Gülcemâl vapurunda Hafız Yaşar Okur mevlid okurken.

Hareketimizden bir gün evvel bu emri alıp programı tanzim ederek, akşam saat altı buçukta Galata rıhtımına yanaşmış olan Gülcemâl vapuruna gittim. Vapurun salonunda İstanbul mümtaz hafızlarından Sadettin Kaynak, Süleymaniye Baş Müezzini Hafız Kemâl, Beşiktaşlı Rıza, Sultan Selimli Rıza, Beylerbeyli Fahri, Aşir, Muallim Nuri, Hafız Burhan, Hasan Akkuş, Vaz Aksaraylı Cemâl Beylerle karşılaştım.

Çanakkale

O ser
met Çavu
görüldüğü

Akşam saat yediye doğru Galata rıhtımından ayrılan Gülcemâl vapuru hınca hınç dolu.. Kamaralar da evvelden tutulmuş.. O kadar kalabalık ki, Mevlidhanların bazıları güvertede sabahı ettiler. Gece yatsı namazından sonra vapurun salonunda iki hatm-i şerif ve bir Mevlid okundu. Altı hafızdan mürekkep bir heyet tarafından vapurun kaptan güvertesinde okunan salâ ve tekbir sadaları yükseliyordu.

Sabah saat dokuzda motörlerle Gelibolu'ya çıkıldı. Kadın, erkek geniş bir kalabalık bizi karşıladı. Tahsis olunan otomobillerle Mehmet Çavuş âbidesine gidildi. Açık bir ova-dayız. Zümrüt gibi yeşillik.. Her taraf bayraklarla donatılmış ve misafirlere mahsus defne dallarıyla süslenmiş çardaklar yapılmış, ovanın ortasına kırmızı şanlı sancağımıza sarılmış bir kürsü vazolunmuştu.

On hafızdan mürekkep bir heyet kürsünün etrafında toplandı. Hep bir ağızdan tek bir alındı, arkasından tevşih okundu. Sıra ile hafızlar kürsüye çıkıp Mevlidi kıraat ediyorlardı. Tam velâdeti- Peygamberi okunacağı zaman, İstanbul'dan beri merasime riyaset eden Müftü Hafız Fehmi Efendinin tensibiyle:

«— Yaşar Bey, buyurun velâdet bahrini siz okuyacaksınız» dediler.

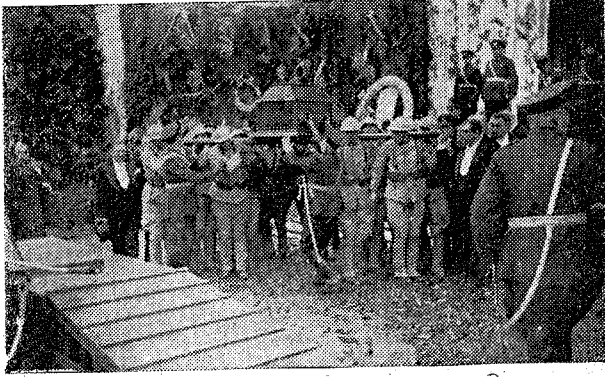
Kürsüye çıktım. Başladım okumağa.. (Bir

acep nur kim güneş pervanesi) mısraına gelince, birdenbire bir fırtına koptu. Her taraf toz duman içinde kaldı. Zaten epeydir kara bulutlarla kapalı gök, bütün bütün karardı. Arkasından müthiş, bardaktan boşanırcasına bir yağmur başladı. Kürsünün etrafında ilâhî ve tevşih okuyan hafızlar koşarak çardaklarına sığındılar. Meydanda kimse kalmadı. Fakat ben Mevlide devam ettim. Sırsıklam olduğum halde, kıpırdamadım. Beş dakika sonra da yağmur dindi, hava açıldı. Her taraf güneş içinde idi. O zümrüt yeşil ovada şehitlerimizin kokuları esmeğe başladı. Mevlit de hitama erdi. Hatmi şerifler kıraat edildikten sonra İstanbul Müftüsü Hafız Fehmi Efendi tarafından yapılan belîğ ve veciz bir dua ile merasim hitam buldu. Bundan sonra şehitlerimizin kabirleri ziyaret edildi ve nutuklar irat olundu. Tahsis edilen otomobillere binerek Gelibolu'ya geldik. Motörlerle Çanakkale açıklarında demirli bulunan Gülcemâl vapuruna binerek akşam üstüne doğru İstanbul'a döndük.

Ertesi akşam Dolmabahçe sarayına gittim. Atamın huzurlarına kabul edildim. Çanakkale merasiminin tafsilâtını verirken bu fırtına bahsine gelince, Atatürk, o yağmur ve rüzgâra rağmen Mevlide devam edişime o kadar mütehasşis oldu ki hiç unutmam.. Elini tekrar, tekrar masaya vurarak:

9. 4
I

«— Aferin Hafızım, çok güzel yapmışsın..
Vazife başında iken taş yağsa, insan yerin-
den kıpırdamaz» diye iltifatta bulundular.

Atatürk'ün cenazesi, Ankara T. B. M. M. önünde.

Çanakkal

O se
met Çavı
görüldüğü

Basıldığı Yer : Sıralar Matbaası — 1962

13. 2. 1999 Bap. İ. E. C. S. S. S.